Knjižničarske novice

mag. Maja Božič, Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto

Knjižnica – prostor povezovanja

23. oktobra 2025 je v Gradski knjižnici Ivan Goran Kovačić v Karlovcu potekalo jubilejno **20. mednarodno strokovno posvetovanje Knjižnica – igrišče znanja in zabave**, tokrat z naslovom Knjižnica prostor povezivanja / prostor povezovanja. Posvet že dve desetletji partnersko organizirata **Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto** in **Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić" Karlovac** s ciljem povezovanja in izobraževanja knjižničarjev obeh držav ter poudarjanja pomembnosti večplastnih odnosov znotraj držav Evropske unije.

Foto kotiček za udeležence srečanja (foto: Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić" Karlovac)

Tokratno srečanje je bilo posvečeno pregledu dvajsetletnega sodelovanja; analizi dosežkov, izmenjavi izkušenj in razmisleku o prihodnjih trendih, ki bodo oblikovali knjižnice prihodnosti. Uvodni predavanji sta osvetlili izzive knjižničarske stroke zadnjih dveh desetletij, zlasti na področju inovacij, najboljših praks in novih perspektiv razvoja. V panelni razpravi so udeleženci spregovorili o pomenu sodelovanja in soustvarjanja prihodnjih smernic knjižničarstva. Dogodek je potekal ob finančni podpori Ministrstva za kulturo in medije Republike Hrvaške ter mesta Karlovec.

Direktor Knjižnice Mirana Jarca Novo mesto **Luka Blažič** je v pozdravnem nagovoru poudaril dolgoletno sodelovanje med obema knjižnicama, ki sega v šestdeseta leta prejšnjega stoletja. »Knjižnice niso le prostor znanja, temveč tudi prostor živega povezovanja,« je dejal. Prisotne so nagovorile še **Irena Šegavić Čulig**, predstavnica mesta Karlovec, **Marija Šćulac** iz Karlovške županije in ravnateljica gostujoče knjižnice **Kristina Čunović**, ki je izrazila veselje ob polni dvorani ter skupnem razmišljanju o prihodnosti knjižnic in knjižničarjev. Oba direktorja sta se svojima ekipama zahvalila za vsakoletno izvedbo in programe srečanj, ki jih pripravljajo Maja Ivanež, Petra Kovič in Vedrana Kovač Vrana.

Dogodek sta vodili **Vedrana Kovač Vrana** in **Petra Kovič**, **Alenka Murgelj** in **Vedrana Kovač Vrana** pa sta moderirali okroglo mizo.

Knjižnice v dobi digitalne preobrazbe
Prvo vabljeno predavanje z naslovom Upravljanje sprememb: kam nas vodijo izzivi digitalne preobrazbe knjižnic? sta

pripravili **prof. dr. Ivanka Stričević** in **dr. Dijana Machala** iz Nacionalne in univerzitetne knjižnice v Zagrebu. Dr. Stričević je poudarila, da se knjižnice iz tradicionalnih fizičnih repozitorijev oz. zbirk vse bolj spreminjajo v tehnološko podprta, v skupnost usmerjena središča. Izpostavila je ključne trende, kot so vključevanje umetne inteligence v procese poslovanja in storitve za uporabnike, razvoj samopostrežnih storitev, zelene in trajnostne pobude, prostor kot storitev, ter nove vloge knjižničarjev, od izobraževanj uporabnikov do pripravljenosti za sodelovanje in upravljanje rizikov. Po njenem mnenju je bistveno ozaveščanje načina upravljanja navedenih sprememb in usmerjanja transformativnih procesov, v katerih sodobna knjižnica postane fleksibilna, tehnološko opolnomočena in v skupnost usmerjena institucija, ki balansira med tradicionalnim in digitalnim na način, da zadovolji potrebe vseh uporabnikov in skupnosti. Zaključila je z navdihujočim nasvetom. »Okvirje za delo imate, zbirko bodo sooblikovali uporabniki, vaš prostor, kreativnost je izven okvirjev in nima meja.«

Dr. Ivanka Stričević, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (foto: Maja Božič)

Bralna pismenost v času umetne inteligence

Drugi vabljeni predavatelj, **prof. dr. Miha Kovač** s Filozofske fakultete v Ljubljani, je v prispevku: Kaj je bralna pismenost v dobi umetne inteligence? opozoril, da je branje knjig kljub tehnološkim spremembam še vedno ključno za razvoj kritičnega in empatičnega mišljenja. Novi mediji in orodja razširjajo znanje, a tudi predsodke. Po njegovih besedah živimo v času krize demokracije in izobraževanja, kjer zasloni in umetna inteligenca spreminjajo naš pogled na svet – kar je poimenoval kar »neofevdalizem«. Na vprašanje, kako v takšnih razmerah načrtovati razvoj knjižnic, je poudaril pomen osebnega stika in vračanja k branju ter pogovorom brez digitalnih vmesnikov.

Na fotografiji: dr. Miha Kovač, Filozofska fakulteta Ljubljana (foto: Maja Božič)

Novi sistemi in digitalne platforme

V sklopu o knjižnično-informacijskih sistemih je **Urša Likar Luzar** iz Knjižnice Mirana Jarca Novo mesto predstavila nacionalno platformo COBISS Ela – prvi javni sistem za izposojo e-knjig v Sloveniji. Projekt, ki je nastal v sodelovanju z IZUM-om in Združenjem splošnih knjižnic, je pomemben korak k digitalni dostopnosti gradiva. Trenutno sistem vključuje 64 založnikov, razvijajo model vključevanja zvočnih knjig in planirajo prenovo poslovnega modela do leta 2027. Sistem ima trenutno 22.452 uporabnikov, 2.954 e-knjig, 5 % e-bralcev. Za knjižnice so stroški bistveno nižji kot v prejšnjem sistemu, saj knjižnice plačajo le za dejansko izposojene knjige. Izkazalo se je, da morajo knjižničarji uporabnikom sicer dodatno razlagati tehnične postopke. Največ pripomb pa je zaradi nezdružljivosti z bralniki KOBO.

Urša Likar Luzar, Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto (foto: Maja Božič)

Drugo predavanje tega sklopa se je glasilo: Razvojna pot sistema ZaKi: od ideje do digitalne transformacije. Avtorice prispevka so bile **Maja Bodiš,** ki je imela tudi predstavitev, **Vladimir Kurelec** in **Janja Maras** iz Knjižnic mesta Zagreba, ki že od leta 1997 razvijajo sistem ZaKi. Danes je v njem 400 hrvaških knjižnic – ne pa vse! Pokriva segmente

nabave, obdelave, izposoje, odpisov in statistike. Ima tudi aplikacijo e-ZaKi. E-gradivo izposoja 33 knjižnic preko sistema ZaKi Book. Izzivi so tehnična podpora, izobraževanje uporabnikov in nove generacije mobilnih naprav.

Maja Bodiš, Knjižnice grada Zagreba (foto: Maja Božič)

Panelna razprava: pripravljeni na prihodnost?
V sklepnem delu je sledila panelna razprava z naslovom Ali smo pripravljeni za naslednjih 20 let? Antropolog **dr. Dan Podjed** je razmišljal o osamljenosti v času hiperpovezanosti in opozoril na nevarnost slepega zaupanja umetnim čustvom umetne inteligence. Predstavil nam je primer opisan v članku Vesne Milek Ljubezen s klepetalnikom. Omenil je tudi pojem ekonomija pozornosti – pozornost kot redko blago; v poplavi informacij je pozornost postala nova valuta. Družbena omrežja, spletni portali so narejeni tako, da čim dlje zadržijo pozornost uporabnika in tako njegovo pozornost neposredno pretvorijo v denar prek oglasov. Zato dr. Podjed opozarja, naj bo tehnologija naša asistentka, ne mi njeni sužnji. Pravica do ODKLOPA je ravno tako pomembna kot pravica do čiste vode. Torej potrebujemo oaze miru in digitalno detoksifikacijo!

Aleš Klemen iz Mestne knjižnice Ljubljana je spregovoril o razlikah med vzhodno in zahodno evropsko tradicijo bralne kulture. Pri čemer vzhod vzpodbuja znanje in branje, zahodni svet pa okoljsko trajnost in družbeno kohezijo – integracijo. Po njegovem je bistvo knjižnic, da knjižničarji zaznavamo spremembe in smo sposobni iti v korak s časom. Ker so najpomembnejši zaposleni, je pomembno vsakodnevno izobraževanje, mreža kompetenc in katalog znanj.

Ivana Bašić je predstavila Balans centar za logopedagogiju i biblioterapiju, kjer izvaja biblioterapije in literarne delavnice, kjer se ljudje zelo povežejo in kjer je pomemben človek. Prihodnost knjižnic in človeka je komunikacija s človekom.

Breda Podbrežnik Vukmir iz Knjižnice Franceta Balantiča Kamnik je opozorila na pomen prilagajanja lokalnemu okolju in razločevanju med željami in potrebami uporabnikov.

Kristina Čunović, ravnateljica karlovške knjižnice, je predstavila projekt Čitaj mi!, v okviru katerega otroci pri pediatru prejmejo knjige za spodbujanje zgodnje bralne pismenosti, medtem ko je Miroslav Katić iz iste knjižnice, zadolžen za multikulturne teme in tečaje jezika, opozoril na nujnost ohranjanja kakovosti ob hitrem tehnološkem razvoju.

Niko Cvjetković, ravnatelj Mestne knjižnice Reka, pa je poudaril, da morajo knjižnice s tehnologijo sobivati in jo vključevati v svoje delovanje na način, ki ohranja človeški stik.

Med razpravo smo si lahko ogledali tudi predstavitev utrinkov vseh preteklih srečanj in obujali spomine. Iz razprav je bilo razbrati, da je prihodnost knjižnic v iskanju ravnovesja med napredkom in tradicijo: med tehnološkimi izboljšavami in temeljnim poslanstvom – spodbujanjem branja in povezovanjem skupnosti.

Okrogla miza (Od leve proti desni: Breda Podbrežnik Vukmir, Miroslav Katić, Niko Cvjetković, dr. Dan Podjed, Vedrana Kovač Vrana, Alenka Murgelj, mag. Aleš Klemen, Ivana Bašić, Kristina Čunović)
(foto: Maja Božič)

Zaključek

Strokovno srečanje se je sklenilo z obiskom Mihalićeve hiše literature, novega kulturnega središča v Karlovcu, ki simbolično povezuje preteklost, sedanjost in prihodnost knjižničarstva. Dvajsetletno sodelovanje med Karlovcem in Novim mestom tako ostaja zgled čezmejnega strokovnega povezovanja, prijateljstva in skupnega premisleka o vlogi knjižnic v sodobnem svetu.

Obisk Mihalićeve hiše literature – novo kulturno središče v Karlovcu (foto: Gradska knjižnica “Ivan Goran Kovačić” Karlovac)